

hasznos szempontokkal és megfontolásokkal vizsgálhatnak azok a fejezetek, amelyek a külföldi leányvállalatok értékelésével, valamint az Egyesült Államok határain kívül történő értékeléssel foglalkoznak.

A további fejezetek talán még nehezebb terepre viszik az innen nyerhető ismeretek felhasználóit: az opcióárazás kérdéskörébe, majd pedig – ingyenceknek csemegeként – a bankok üzleti értékének meghatározásába adnak betekintést.

A mű megértését hasznosan segítik az amerikai, ill. a magyar viszonyok, feltételek különbözőségére rámutató, magyarázó szerkesztői megjegyzések.

Osman Péter

Csermák Judit-Gyórfy
Dezső-Nagy Istvánné-
Pintérné Csermák Jolán-
Printz János

A KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEK GAZDASÁGI TEVÉKENYSÉGÉNEK ELEMZÉSE

PERFEKT Pénzügyi Szakoktató és Kiadó Rt., Budapest, 1999. 282 p.

A gazdasági döntések előkészítésének, a gazdálkodás megítélésének az elemzés az egyik legfontosabb eszköze a költségvetési szervek gaz-

dasági tevékenységének értékelésénél is. Az elemzés valós képet nyújt a szakmai és gazdasági folyamatokról, a vagyoni és pénzügyi helyzetről, a költségvetési gazdálkodás eredményességéről és hatékonyságáról. Az elemző munka eredményeként a vezetők pontos információkat kaphatnak a gazdálkodás helyzetéről, a gazdasági folyamatokról, amely információk nélkülözhetetlenek a gazdálkodás irányításához, értékeléséhez. A kiadvány a gazdasági tevékenység elemzésének módszereit mutatja be, amelyek átfogó képet nyújtanak a költségvetési szerv gazdálkodásának jellemzőiről, feladatairól, és tájékoztatnak a gazdálkodás szintjéről is. Az elemzés eredményeinek felhasználására tehát sokféle lehetőség nyílik, szerepe és fontossága nem hanyagolható el a költségvetési szerveknél.

A szerzők beszámolnak a hatékonyság elemzésének feladatairól, amelyek célja a rendelkezésre álló erőforrások lehető legjobb felhasználására irányul. Bemutatják a hatékonyság vizsgálatának fő irányait, a feladatok és a ráfordítások kapcsolatának értékelését, s az értékelemzés alkalmazását a költségvetési gazdálkodásban. Kitérnek a költség-haszonelemzés, a rendszer-szemlélet, a folyamatok elemzése felhasználási lehetőségeinek a bemutatására, majd az elemzés statisztikai módszereivel foglalkoznak. Ismertetik az összekapcsolt statisztikai adatok – a statisztikai sorok –, az ezek összefüggő rendszerét szemléltető különböző táblázatok, az adatok egymáshoz mért nagyságát kifejező viszonyszámok, a középértékek és szóródások, valamint az indexek

szerepét az elemzésnél képletek és példák kíséretében.

A láncbehelyettesítés módszerével meghatározható, hogy az elemzés során szorzatként képzett (vagy képezhető) értékek eltéréséhez milyen mértékben járult hozzá az egyes tényzők változása. A standardizálás valamilyen jelenség intézményi szintű átlaga összetevőinek, vagy a részátlagok és a főátlagok kapcsolatának bemutatására, kiszámítására szolgál. A gazdasági elemzéseknel fontos szerepe van a grafikus ábrázolásnak az eredmények bemutatásában, összehasonlításában, a nagyságrendek, arányok érzékeltetésében. Módszerei: mértani alakzatokkal való, térképen alapuló és figurális ábrázolás. A költségvetési elemzésben is gyakran szükség van annak megállapítására, hogy az adatok, mutatók időnkénti változására milyen irányzat jellemző, az ingadozások milyen okokból keletkeztek. Erre használható a trendszámítás két módja: a mozgó átlagok módszere és az analitikus trendszámítás. Ezek ismertetését az egyszerűbb kapcsolatvizsgálatoknak, a könyvvitelen alapuló elemzési módszereknek és a szöveges információknak a bemutatása követi a könyvben.

Az elemzőknek a problémák feltárásához megbízható adatokra, információkra van szükségük. A pénzügyi-gazdasági információk a féléves és éves beszámolók készítésének, a könyvelési feladatok végrehajtásának alapjait képezik. A könyvvitel, a főkönyvi és analitikus nyilvántartás az elemzés számára közvetlenül is hasznosítható adatokat tartalmaz; különösen fontos ez

azokon a területeken, ahol szintetikus adatok csak évente állnak rendelkezésre. Az egyéb (pénzügyi, munkaügyi stb.) információk közül csak azok a nyilvántartások használhatók fel az elemzéseknél, amelyek a költségvetési előirányzatokkal, a létszámmal, a személyi juttatásokkal kapcsolatosak, mert ezek tartalmaznak megfelelő részletező információkat. A statisztikai adatfelvétel módszereiről olvashatunk még a könyvnek ebben a részében.

Az államháztartás makroszintű elemzésének alapjai: a központi költségvetés mérlegei, az elkülönített állami pénzalapok és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak költségvetése, mérlege, teljesítési adatai, valamint az önkormányzatok költségvetési mérlegei. Az elemzési módszerek közül a változások mértékének és arányának vizsgálata és a mérlegszerű összefüggések kerülnek előtérbe; gyakoriak az olyan mutatók, amelyek a központi költségvetés növekedési ütemét mérik más kategóriákhoz (a nemzeti jövedelemhez, vagy a bruttó hazai termékhez). Megismerjük a helyi önkormányzatok sajátos elemzési feladatait, az intézményi gazdálkodás elemzésének menetét, majd a könyvviteli mérleg adatainak elemzését a vertikális és horizontális mutatók segítségével. A szerzők kitérnek a tevékenység értékelésére (a mérleg adataiból számított mutatók alapján), és az érdekeltségi rendszer elemzésére (a pénzmaradvány és

a pénzforgalmi eredmény, valamint az eredmény alakulására ható tényezők elemzésére is).

A személyi juttatásokkal való gazdálkodás a szakmai feladatok megvalósításának egyik fontos eszköze, a költségvetési szervek munkaerő- és bérgazdálkodását az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet szabályozta. Ennek előírásait is figyelembe kell venni a személyi juttatások és a munkaerővel való gazdálkodás elemzéseinél! Az elemzés kiterjed a munkaerő-összetétel alakulására, a munkaerő-szükségletre és -ellátottságra, a munkaerő-felhasználás hatékonyságára, a munkaerő-forgalomra, a személyi juttatásokra és a jutalmazáspolitikára helyességének vizsgálatára.

A költségvetési szerv működését közvetlenül vagy közvetve szolgáló eszközök a forgóeszközök csoportjába tartoznak. A készletgazdálkodás alapvető célja, hogy a rendelkezésre álló készletállomány összhangban legyen a feladatvállalással; az elemzés célja ezért a készletgazdálkodás értékelésén és minősítésén keresztül az optimális készlet-szint kialakítása. Szó van itt az elemzési módszerekről, a volumen és összetétel, a készletnormák alakulása, az eltérések, a készletek forgási sebessége, az átlagkészlet, az anyagfelhasználás, a készletellátottság elemzéséről. A sajátos készletféleségek elemzése közt a gyógy-

szerellátásra ható tényezők, az élelmezési tevékenység elemzésének módszereit ismerjük meg.

A tárgyi eszközökkel való gazdálkodás elemzésének célját és feladatait a könyv utolsó fejezete tartalmazza. A számviteli szabályozás szerint tárgyi eszközök a költségvetési szerv által egy éven túl használni tervezett eszközök. A költségvetési szervek számviteli előírásai tárgyi eszközöknek az ingatlanokat, a gépeket, a berendezéseket és felszereléseket, a járműveket, a beruházásokat és az azokra adott előlegeket minősítik. A tárgyi eszközök a költségvetési szervek vagyonának általában jelentős részét képezik, ezért elemzésükre különös gondot kell fordítani. Az elemzési feladatok, módszerek közt a volumen alakulásának, az állomány összetételének, az elhasználódásnak és korszerűségnek, az ellátottságnak, a kihasználtságnak, a fenntartási és beruházási tevékenységnek az elemzéséről tájékozódhatunk a kiadványból példák és számítások kíséretében. A szerzők a kapacitáskihasználás elemzésénél felhívják a figyelmet a feladat- és teljesítménymutatóknak a szerepére az elemzési munkában, a beruházási tevékenységeket pedig a beruházások összetétele, pénzügyi forrásai, a beruházás gazdaságossága és a helyi önkormányzatok beruházásainak sajátosságai szempontjából vizsgálják.

Rubóczy István